

Det kriminalpræventive tilsyn i Mariagerfjord Kommune

Kontrol og kompensation ♦ Siden 1. januar 2007 har det kriminalpræventive tilsyn med domfældte udviklingshæmmede været en kommunal opgave. Her berettes om de første erfaringer med organiseringen og udførelsen af opgaven i en af landets få kommuner med relativt mange personer i denne målgruppe.

Det kriminalpræventive tilsyn med domfældte udviklingshæmmede har været et kommunalt ansvarsområde siden 1. januar 2007. Men kun de færreste kommuner har så mange af dem, at de må formodes at kunne opbygge den fornødne viden om gruppens komplekse karakteristika, tilsynsarbejdets forskellige facetter og det noget specielle lovgrundlag på området.

Mariagerfjord Kommune hører til denne lille kreds med sine 42.000 indbyggere og i alt 15 dømte udviklingshæmmede.

At målgruppen er så stor i forhold til kommunens indbyggertal, skyldes især, at Sødysbakke ligger i Mariager. Det store botilbud har således både en afdeling og flere enkeltmandsprojekter til disse domfældte. Herudover er der domfældte, som bor i egen bolig i kommunen.

Uanset, hvor de bor, og hvilken foranstaltning, de måtte have, sigter tilsynet mod det samme: At de domfældte følger dommens vilkår og ikke begår ny kriminalitet. Og at de støttes og guides frem til et liv uden dom.

Organiseringen af tilsynet

Vi valgte i Mariagerfjord Kommune fra dag ét at placere tilsynsarbejdet og -myndigheden i Specialrådgivningen, der er en faglig enhed i sektoren for sundhed og omsorg.

Specialrådgivningen varetager opgaver i henhold til Servicelovens bestemmelser om botilbud, dagbeskæftigelse, misbrugsbehandling, pædagogisk støtte i eget hjem, ledsageordning og merudgiftsydelser.

Min funktion i forhold til de domfældte er dobbelt:

Med reference til handicapchefen varetager jeg kommunens kriminalpræventive tilsyn og almindelige handleforpligtelser i forhold til bo- og dagtilbud, støtte i eget hjem mv., som også de domfældte er omfattet af. Det betyder, at jeg deltager i opfølgingsmøder, udmåler § 85 bostøtte og udarbejder om nødvendigt § 141-handleplan. Endelig kan jeg som kontaktperson hjælpe videre, når der er spørgsmål om pension, hjælpemidler eller andre kommunale ydelser.

Denne dobbeltfunktion har vist sig at fungere rigtig godt. For de domfældte er der dermed én offentlig person mindre at forholde sig til. Jeg oplever jævnlige, at de kontakter mig med spørgsmål, som berører begge mine funktioner.

Også i samarbejdet med Sødysbakke og i forhold til pædagogisk støtte, nyt bo- eller dagtilbud mv. er det praktisk, at jeg både har tilsyns- og forvaltningsarbejde.

I forbindelse med udslusning er det hensigtsmæssigt, at jeg har et indgående

kendskab til kommunens støttekorps, væresteder, bo-, dag- og fritidstilbud, ligesom jeg møder de brugere, som frekventerer disse tilbud.

Det letter arbejdsgangen betydeligt, at jeg som tilsynsførende ikke skal bruge megen energi på at forklare handlekommunen om de særlige problematikker vedrørende denne målgruppe.

Eksempelvis orienterer jeg som handlekommunens repræsentant betalingskommunen, der jo oftest er en anden, om, hvad vi har sat i værk, hvorfor, og hvad det koster. Det er vigtigt at kunne begrunde det fyldestgørende, da der ofte er tale om ganske kostbare foranstaltninger.

Principper for tilsynet

Det konkrete tilsynsarbejde i Mariagerfjord Kommune bygger i høj grad på på NDU's vejledende standarder og kriminalforsorgens retningslinier.

Vi fører tilsynet med respekt for almenmenneskelige principper, som retter sig mod den domfældte og det omgivende samfund, jf. FN's konvention om rettigheder for mennesker med funktionsnedsættelser, herunder retten til at blive behandlet ud fra egne forudsætninger.

Derfor er vi meget opmærksomme på at møde den domfældte der, hvor han er.

Merete Sølvhøj,
tilsynsførende i Mariagerfjord Kommune

Vi skal gøre os klart, at denne persongruppe rent faktisk er fundet uegnet til straf, og at vores vigtigste opgave således ikke er at sanktionere, men at støtte den pågældende – med forskellige pædagogiske værktøjer – til at leve en tilværelse, der er så selvhjulpne og fri som muligt.

Disse hensyn må dog aldrig tilsidesætte hensynet til sikkerheden og trygheden i det øvrige samfund. Vi fokuserer således meget på at støtte den enkelte domfældte, mens vi til stadighed er opmærksomme på de sikkerhedsmæssige aspekter.

Tilsynets hyppighed

Hvor ofte, der skal føres tilsyn, beror altid på en konkret individuel vurdering. Som udgangspunkt betyder foranstaltningstypen dog en del for frekvensen. Kontakten til den domfældte skal under

alle omstændigheder altid være af en sådan karakter, at der kan sættes tidligt ind, hvis der er optræk til problemer, som øger risikoen for tilbagefald.

Som tilsynsførende har jeg et tæt og velfungerende samarbejde med botilbuddet og de hjemmevejledere, som kommer hos domfældte i egen bolig. Jeg bliver orienteret, hvis der opstår særlige problemer – og justerer følgelig mine tilsynsbesøg herefter.

Er muligheden for at anbringe en domfældt med en tilsynsdom udnyttet, er udslusning på sigt et oplagt mål. Jo tættere, udslusningen er på at blive en realitet, jo vigtigere er det, at jeg har en jævnlig og god kontakt til den pågældende. Og fra overvejelser om udslusning begynder, og til udslusningen er en realitet, er mit samarbejde med botilbuddet også tæt. I den første tid efter udslusningen fører jeg hyppigt tilsyn. På længere sigt vurderer jeg behovet løbende.

Tilsynets indhold

Jeg lægger vægt på at komme på banen så tidligt som muligt. Det betyder, at jeg næsten altid er med til retsmøder, når der er tale om en ny sag. Jeg har også min gang i retten, når ældre sager tages op igen.

Den tidlige kontakt er væsentlig for min efterfølgende indsats over for den domfældte. Han ved, at jeg har været til stede og lyttet til domsforhandlingen. Vi kan derfor sammen drøfte, hvad vi har hørt og oplevet. Og det hænder, at vi bestemt ikke har hørt og oplevet det samme.

Min primære opgave har både en støttende og kontrollerende karakter. En helt afgørende forudsætning for at kunne varetage begge dele er den gode relation. Og den skal helst skabes fra den spæde start. En dialog præget af gensidig trykthed og tillid, hvor der både er plads til at tale alvorligt sammen og lave sjov med hinanden.

De fleste domfældte vil gerne fortælle om sig selv, når relationen først er skabt. Humor og gensidigt drilleri med et glimt i øjet værdsætter mange af dem. Det er altid vigtigt at gå forsigtigt frem for at finde den rette form. Og ofte er det befordrende for vores kontakt, hvis jeg kan hjælpe med nogle praktiske ting. Faktisk er det gerne i den slags situationer, at der for alvor bliver løsnet op, så jeg kan få mange af de informationer, der er afgørende for et ordentligt tilsyn.

Det kan handle om, at vi kører nogle af hans ting på lossepladsen. Når vi samarbejder om en opgave, så kan der ske det, at der pludselig dukker nogle barn-domsberetninger frem, som omhandler svigt så omfattende, at det har været nødvendigt for ham at foretage nogle voldsomme handlinger for at blive set.

En god vej til kontakt kan også være, at jeg beder om hjælp. For eksempel kan min mobiltelefon nemt drille mig. Men mange af de domfældte er ferme til at håndtere sådan en sag. Når jeg så har blottet min uformåenhed og fået hjælp til at slette gamle beskeder, aflytte telefonsvareren mv., så er vi kommet i øjenhøjde, hvilket bidrager til at skabe tillid i vores relation.

Noget af det mere krævende, jeg har prøvet, var at føre tilsyn med en domfældt, der overhovedet ikke talte dansk. Al verbal kommunikation foregik derfor via tolk. Den pågældende var tilmed meget ordknap. Konstant skulle jeg prøve at aflæse hans kropssprog. Vi fandt dog en form, som passede ham fint. Og da dommen blev ophævet, blev jeg inviteret til fortsat at komme på besøg og drikke te.

Kontrol delen af tilsynet omfatter flere funktioner. Det indgår som en integreret del af de løbende samtaler med den domfældte, hvor jeg efterser, at han overholder de vilkår, der er lagt for ham i henhold til dommen. Får jeg mistanke om, at der er 'ugler i mosen', så taler jeg med ham om det og forsøger at moti-

vere ham bedst muligt til at rette ind igen. Konstaterer jeg, at vilkårene bliver overtrådt, skal jeg kontakte politiet eller statsadvokaten, afhængigt af, hvad det handler om. Men det har jeg dog endnu ikke været nødt til.

Jeg samarbejder også med de pædagoger og hjemmevejledere, som i sagens natur tilbringer meget mere tid sammen med den domfældte, end jeg gør. Og er han kommet i problemer eller på vej til det, beder jeg dem altid om at komme med deres vurderinger og observationer.

Det kriminalpræventive tilsyn omfatter også løbende vurderinger af risikoen for, at den domfældte begår ny kriminalitet.

Risikoadfærd kan variere fra person til person, men hvis den domfældte virker stresset, rastløs og opfarende, vil det naturligvis skærpe min opmærksomhed. Det samme gælder, hvis hans adfærd med ét ændrer sig markant – eksempelvis fra at være meget talende og glad til at blive tavs og indadvendt. I så fald vil jeg øge tilsynsfrekvensen og i øvrigt kontakte samarbejdspartnere såsom hjemmevejlederen. Risikovurderinger er en udfordring, jeg næppe står alene med. Behovet for at få redskaber, der kan kvalificere denne del af arbejdet, er stort (se artiklerne fra siderne 9 og 11).

Tilsynet og samrådet

Aalborg Kommune har etableret et samråd, som betjener kommunerne i regionen. Dette samråd har Mariagerfjord Kommune valgt at tilslutte sig og følger i den forbindelse Rigsadvokaten meddelelse nr. 5 fra juli 2007. Kommunen trækker kun på samrådet i forbindelse med sager, hvor der er tale om ny kriminalitet. Da kan anklagemyndigheden inden domsforhandlingen indhente en udtalelse fra samrådet om den praktiske mulighed for fuldbyrdelse af dommen, herunder om eventuelle anbringelses- og sikkerhedsmæssige problemer. Derimod trækker kommunen ikke på

samrådet i forbindelse med den årlige udtalelse til statsadvokaten. Det er botilbuddet og den tilsynsførende myndighed, som skriver udtalelserne.

Er den domfældte anbragt, laver botilbuddet en udtalelse. Hvis jeg har uddybende kommentarer, tilføjer jeg disse. Herefter underskriver handicapchefen som tilsynsmyndighed udtalelsen, der sendes til statsadvokaten.

Bor den domfældte i egen bolig, skriver jeg udtalelsen. Mit løbende samarbejde med hjemmevejledere og dagbeskæftigelse betyder, at også deres afrapporteringer indgår i den samlede udtalelse. Efter forudgående tilladelse fra den domfældte drøftes udtalelsen med hjemmevejlederen. Udtalelsen bliver gennemgået med den domfældte. Han kan ikke påvirke indholdet, men har ret til at blive orienteret. Og nogle af dem kan ikke altid lide, hvad der står.

Flere af de domfældte udviklingshæmmede kan have en ret kort lunte og fungerer desuden rent mentalt noget rigtigt. Det kan resultere i, at de nemt går i defensiven – for eksempel bliver sur 'for en sikkerheds skyld'. Ofte kan dette imødegås ved simpelthen at skabe en *time out*, som giver den pågældende lidt tid: 'Skal vi ikke lige ud og ha' en smøg?' På den måde kan en slags affektssmitte undgås. Afledning mindsker risikoen for konflikt, og jeg bruger med fordel *low arousal*-principper såsom at undgå at udtrykke store følelser, undgå øjenkontakt og berøring, når en konflikt er under opsejling, respektere hans intimsfære og forsøge at smitte ham med ro frem for at lade mig smitte af hans uro.

Kontrol og kompensation indgår således med hver sin vægt i det kriminalpræventive tilsyn. Og det bliver aldrig en rutine. Til stadighed dukker nye overraskende udfordringer og problemstillinger op. Tilsynet er en konstant læringsproces med en brugergruppe, der både kræver meget og giver meget.

Vejledning nr. 95 af 5. december 2006 om botilbud mv. til voksne

Tilsyn med kriminelle, herunder med kriminelle, der har ophold i særlige tilbud:

128. *Kommunalbestyrelsen har forpligtelsen til at føre tilsyn med personer, som i henhold til dom eller som vilkår for prøveløsladelse skal undergives tilsyn af de sociale myndigheder. Tilsynsforpligtelsen omfatter såvel i tilfælde, hvor personen har fået dom med vilkår om ophold i et botilbud efter servicelovens § 108 som i tilfælde, hvor personen har fået dom med andre vilkår med tilsyn af de sociale myndigheder...*

Tilsynsmyndigheden skal ud fra de muligheder og vilkår, der er fastsat i dommen, iværksætte foranstaltninger over for den domfældte, så den pågældende støttes til at udvikle sig på en sådan måde, at risikoen for ny kriminalitet minimeres mest muligt. Det kan fx indebære beslutning om anbringelse i et bestemt egnet botilbud og om benyttelse af et bestemt dagtilbud.

Tilsynsfunktionen forudsætter viden om en række forhold, såsom fx

- *målgruppens adfærd og karakteristika,*
- *de forskellige pædagogiske, psykologiske og psykiatriske behandlingsmuligheder over for de enkelte målgrupper*
- *de forskellige foranstaltningers juridiske aspekter.*

Tilsynsmyndigheden kan i forbindelse med udførelsen af tilsynsarbejdet samarbejde med andre kommuner og regioner om opgaven...